

ОИЛАВИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИ СИНГДИРИШДА МИЛЛИЙ ВА УМУМИНСОНИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИНГ ЎРНИ

Норқулов Хусниддин Дўсбекович

педагогика фанлари номзоди, доцент norqulov.h69@mail.ru

Аннотация: Ушбу мақолада оилавий қадриятларнинг аҳамияти ва уларни замонавий жамиятдаги роли муҳокама қилинади. Махсус эътибор қаратилган масала - оилавий қадриятларни сингдиришда миллий ва умуминсоний қадриятларнинг ўрнидир. Маълумки, оила ҳар бир инсоннинг маънавий ва ахлоқий асоси ҳисобланади, шунингдек, у миллатнинг маданияти, урф-одатлари ва қадриятларини ўзида акс эттиради. Мақолада миллий ва умуминсоний қадриятларнинг оиладаги ўрни, уларнинг бир-бирига таъсири ва интеграциялашуви тарзи таҳлил этилган. Мақола натижалари оилавий қадриятларнинг тарбия беришдаги аҳамиятини ёритиб, уларни ҳимоя қилиш ва мустаҳкамлаш борасидаги муҳим истиқболларни кўрсатиб беради.

Калит сўзлар: Оилавий қадриятлар, миллий қадриятлар, умуминсоний қадриятлар, тарбия, ахлоқ, оилавий муносабатлар, маънавий тарбия, миллий маданият, урф-одатлар, қадриятларни сингдириш, маънавий асос, инсон ҳуқуқлари, умумжамят, қадриятларни мустаҳкамлаш.

РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И ОБЩЕОБЩЕСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ИММИГРАЦИИ СЕМЕЙНЫХ ЦЕННОСТЕЙ

Аннотация: В статье рассматривается важность семейных ценностей и их роль в современном обществе. Особое внимание уделяется роли национальных и общечеловеческих ценностей в формировании семейных ценностей. Известно, что семья является духовной и нравственной основой каждого человека, а также отражает культуру, традиции и ценности нации. В статье анализируется роль национальных и общечеловеческих ценностей в семье, их влияние друг на друга и их интеграция. Результаты статьи проливают свет на важность семейных ценностей в образовании и показывают важные перспективы их защиты и укрепления.

Ключевые слова: Семейные ценности, национальные ценности, общечеловеческие ценности, воспитание, мораль, семейные отношения, духовное воспитание, национальная культура, традиции, привитие ценностей, нравственные основы, права человека, общество, укрепление ценностей.

THE ROLE OF NATIONAL AND UNIVERSAL VALUES IN IMMIGRATION OF FAMILY VALUES

Abstract: *This article discusses the importance of family values and their role in modern society. Special attention is paid to the role of national and universal values in inculcating family values. It is known that the family is the spiritual and moral basis of every person, and it also reflects the culture, traditions and values of the nation. The article analyzes the role of national and universal values in the family, their influence on each other and their integration. The results of the article shed light on the importance of family values in education and show important prospects for their protection and strengthening.*

Key words: *Family values, national values, universal values, education, morals, family relations, spiritual education, national culture, customs, inculcation of values, moral basis, human rights, community, strengthening of values.*

КИРИШ

Оила, одамлар ва жамият орасидаги энг асосий ва муҳим институтлардан бири бўлиб, оилада тарбия олиш ва ҳаётнинг илк сабоқларини қабул қилиш, инсоннинг ахлоқий, маънавий ва ижтимоий асосларини шакллантиради. Оилавий қадриятлар, ўз навбатида, бу жараёнда ҳал қилувчи рол ўйнайди. Ушбу қадриятлар нафақат оила аъзоларининг ўзаро муносабатларини, балки уларнинг жамиятдаги ўрни ва маънавий-ахлоқий савиясини ҳам белгилайди. Оилавий қадриятлар ҳар қандай жамиятнинг маънавий асосларини, ижтимоий муносабатларини ва инсоннинг шахсини шакллантиришда муҳим аҳамиятга эга. Шу сабабли, оилавий қадриятлар жамиятдаги барқарорлик ва тинчликнинг асосий омили сифатида муҳим роль ўйнайди.

Маълумки, зардуштийликнинг муқаддас китоби “Авесто”дан тортиб ҳозирги кунгача барча ижод аҳлларининг асарларига назар соладиган бўлсак, юксак ахлоқий фазилатларни камол топтириш ва оилавий қадриятларни мустаҳкамлаш масаласи асосий ўринни эгаллаб келмоқда. Ўзбек оиласи ўзида қадимий маънавий қадрият ва анъаналаримизни, удум ва расм-русумларимизни, маънавий, маданий меросимизни сақлаб келган ва келмоқда.

Шарқ халқлари ўзлигини англаш учун ўз миллий қадриятлари ва миллий маданиятини асраб-авайлабгина юксак маънавиятга эга бўлади. Ўзбек халқида ўз қадриятлари ва ўзига хос маънавиятини шакллантириш ва юксалтиришда оила етакчи ҳисобланади. Оила ҳар бир фарзанд қалбида энг покиза туйғулар шаклланишида муҳим рол ўйнайди. Фарзанд айнан оилада дастлабки ҳаётини кўникмаларни эгаллайди. Дарҳақиқат, қадимдан миллий урф-одат ва анъаналаримизни ёш авлод онгига сингдиришда, уларни жисмонан баркамол, маънан етук, меҳр-оқибатли, саховатпеша, ўзгалар дардини ҳис қила олувчи, йиқилганга тиргак бўла оладиган инсонлар қилиб тарбиялашда соғлом оила муҳити муҳим ўринга эга бўлиб келган.

Илмий манбаларда ҳам қадрият масаласи бўйича: “Қадрият инсон ва жамият маънавиятининг таркибий қисми, оламдаги воқеалар, ҳодисалар, жараёнлар,

ҳолатлар, сифатлар, талаб ва тартибларнинг қадрини ифодалаш учун ишлатиладиган тушунчадир”, [1. б.707] – деб келтирилган.

Қадриятлар ўзбек халқининг бебаҳо бойлиги сифатида маданий-маърифий ҳодисалар, урф-одатлар, анъаналар замирида инсон қадр-қимматининг ошишига хизмат қилади. Оилада болага саломлашишдан тортиб тўғри овқатланиш, кийиниш, катталар ва тенгдошлар билан ўзаро мулоқот, жамоатчилик ичида ўзини тутиш, сувга тупурма, нон устига нарса қўйма, ноннинг увоғи ҳам нон, ёши улуғларнинг йўлини кесиб ўтма, ота-онангнинг гапини икки қилма, устозингни ҳурмат қил, атрофингга бефарқ бўлма каби маънавий-маърифий насиҳатларни эшитиб турли ривоят, мақол, ҳикмат ва насиҳатларни тинглаб, хотираларида сақлаб вояга етадилар ва бу орқали қадриятлар сингдириб борилади.

Ўзимизга хос бўлган меҳнатсеварлик, садоқат, самимият, ишонч, ватанни севмоқлик, адолат, поклик, тўғрилиқ сингари фазилатлар шахсий намуна сифатида ота-она орқали фарзандга берилади. Урф-одат ва анъаналар оилавий қадрият сифатида ҳам фарзандларнинг ҳаёт тарзига ёшликларидан ота-оналарига кўмак бериш, сўнгра ўз оилалари учун қайғуриш ҳиссини сингдириб боришда асосий ролни бажаради.

Шунингдек, кекса авлод вакилларига кўрсатилаётган эҳтиром замирида пир-у бадавлат онахонлар-у отахонларимизни эъзозлаш, уларнинг ўғитлари, панд-насиҳатларига амал қилиш, кексайган чоғларида таянч бўла олиш сингари қадриятлар ҳам мавжуд. Дастурхон атрофидаги йиғинларда кекса авлод вакиллари халқимизнинг нодир ижод намуналари мақол, маталлар, ривоятлар-у ҳикматлар орқали турли хил маиший масалалар ва муаммоларга ечимлар кўрсатилади. Кексайган ота-оналарга моддий ашёлар эмас, балки оила аъзоларининг ширин сўзи ва табассуми, қалбини кўтариш ва далда беришдан ортиқроқ нарсанинг ўзи йўқ.

Ғулломхон Ғофуров миллий анъаналарга бағишланган мақолаларидан бирида миллий қадриятларнинг қуйидаги кўринишларини тилга олган: 1) табиий қадриятлар; 2) иқтисодий қадриятлар; 3) ижтимоий-сиёсий қадриятлар; 4) маънавий қадриятлар; 5) ахлоқий қадриятлар [2. б.2.]. Жумладан, “Ота-боболаримиз илм ўргатиш билан бирга фарзандларимизга авлоддан-авлодга ўтиб келаётган миллий-маънавий, ахлоқий қадриятларни сингдирганлар” [3. б.13.]; “Ўзбекларнинг аксарияти... яқин одамларнинг, қўшнилари омон-эсонлиги тўғрисида ғамхўрлик қилишни биринчи ўринга қўяди. Бу эса энг олий даражадаги маънавий қадрият, инсон қалбининг гавҳаридир” [4. б.22.]; “Иқтисодий қадрият – иқтисодий муносабатлар жараёнида шахслар ўртасидаги ўзаро манфаатларни ҳисобга олиш, ҳалоллик, поклик, бағрикенглик, ишонччилик каби фазилатларнинг амал қилинишини англатадиган тушунча” [5. б.241.].

Бизга маълумки абадий, ўзгармас нарса бўлмайди, вақт ўтиши билан инсонлар ўзгаргани сингари қадриятлар ҳам трансформацияга учрайди. Трансформация (лот. *transformatio* – қайта ўзгариш, қайта ҳосил бўлиш)

ўзгаришдир. Қадриятлар трансформацияси ўзидан-ўзи рўй берадиган ҳодиса эмас, унинг негизида шаклланган нормалар, қарашлар, қадриятлар ижтимоий тараққиёт талабларига жавоб беролмай қолиши мумкин.

Миллий қадриятлар фақат миллий таъриф билан чегараланмайди. Уларнинг мазмуни ана шу миллатнинг тарихи, маданияти, урф-одатлари, халқ ичидаги муҳаббат, меҳр ва ҳурматнинг ифодасидир. Миллий қадриятлар ҳар қандай миллатнинг турмуш тарзи, миллий яратувчилик, урф-одатлари ва табиатига хос хусусиятларни ўз ичига олади. Бу қадриятлар ҳар бир халқнинг шахсият, ахлоқ, маданият ва ижтимоий муносабатларини белгилайди.

Миллий қадриятларнинг асосий компонентлари қуйидагилардан иборат:

1. Ахлоқий қадриятлар: Миллий қадриятларнинг асосий қисмларидан бири ахлоқий қоидалар ва принциплардир. Бу қадриятлар оилада, жамиятда ва ижтимоий алоқаларда адолат, ҳурмат, меҳрибонлик, садоқат ва ишонч каби тушунчаларни ўргатади. Ахлоқий қадриятлар жамиятда барқарорлик ва тинчликни таъминлашда муҳим аҳамиятга эга.

2. Маданий қадриятлар: Миллий қадриятлар ўз халқининг маданияти, урф-одатлари ва тарихий тажрибаси билан яқин боғлиқдир. Миллий маданият ўз ичига санъат, адабиёт, мусиқа, таомлар, рақслар ва ёшлар тарбиясини қамраб олади. Бу қадриятлар халқнинг маънавий ривожланишини таъминлайди ва келажак авлодларга маданиятни мустаҳкамлашни ўргатади.

3. Диний қадриятлар: Миллий қадриятлар кўпинча халқнинг дин ва маънавият системасига асосланади. Диний қадриятлар адолат, яхши ва ёмоннинг ажратилиши, сабр-тоқат ва одамларга ҳурмат кўрсатишга ёрдам беради. Миллий қадриятлар ва диннинг ўзаро боғлиқлиги халқнинг ижтимоий ҳаётида ва маънавий тарбиясида муҳим ўрин тутаяди.

Миллий қадриятлар халқни ягона этник ва ижтимоий бирликка айлантиради, уларнинг келажак авлодларга ёрдам бериши ва жамиятда тинчликни таъминлашда муҳим аҳамиятга эга. Миллий қадриятлар оила, давлат ва жамият ўртасидаги ўзаро муносабатлар ва барқарорликни сақлашда муҳим аҳамиятга эга. Бу қадриятлар жамиятдаги ҳар бир аъзонинг ўз ролини, шахс сифатида ривожланишини ва унга хос бўлган вазифаларни аниқ белгилайди. Буларга:

1. Жамиятдаги барқарорлик. Миллий қадриятлар жамиятда барқарорликни сақлаш ва тинчликни таъминлашга ёрдам беради. Инсонлар ўз қадриятларига асосланган ҳолда, адолат ва ўзаро ҳурмат принципларига амал қилиб, ижтимоий муаммоларни ҳал қилишга ҳаракат қиладилар. Бу қадриятлар, шунингдек, жамиятдаги ижтимоий ва иқтисодий барқарорликка асос солади.

2. Шахснинг ривожланиши. Миллий қадриятлар инсоннинг маънавий ва ахлоқий камолотини шакллантиришда муҳим аҳамиятга эга. Оилада олинган тарбия, миллий анъаналар ва урф-одатлар ҳар бир инсоннинг ҳаётида асосий роль ўйнайди. Миллий қадриятлар ёшларнинг яхши инсон сифатида шаклланишини ва жамиятга фойда келтиришини таъминлайди.

3. Маданий меросни сақлаш. Миллий қадриятлар халқнинг маданий меросини сақлаш ва уни келажак авлодларга етказишга ёрдам беради. Бу қадриятлар миллий маданиятнинг, урф-одатлар ва тарихнинг аҳамиятини ёшларга ўргатиш ва уларнинг миллий ўзлигини англашини таъминлашга ёрдам беради.

4. Инсон ҳуқуқлари ва тенглик. Миллий қадриятлар инсоннинг ҳуқуқлари ва тенглигига ҳурмат билан қарашни тарғиб қилади. Миллий қадриятларнинг асосида, одамлар ўртасида тенг ҳуқуқлар ва имкониятлар тақсимлашишга йўл қўйилади. Бу, ўз навбатида, жамиятдаги ижтимоий адолатни ва иқтисодий барқарорликни таъминлашга ёрдам беради.

Миллий қадриятларга - одатлар, удум ва қоидалар, расм-русумлар, атроф-муҳитга муносабат ҳамда тарбияни ташкил этувчи тамойиллар киради. Ўзбек миллатининг олий қадриятларига яна кўп минг йиллардан бери давом этиб келадиган халқимизнинг ҳашар тадбири, яъни қўни-қўшни, маҳалла томонидан ободонлаштириш ишларида, иморат солишда, жамоат ишларида холисона фаол иштирок этиш ишлари ҳам киради.

Ўз она тилидан фахрланиш ҳиссиётини уйғота олиш - шахснинг кенг дунёқарашга эга бўлган, зиёли ва маданиятли, ўз Ватанини севадиган, қадриятларни улуғлайдиган комил инсонни тарбия қилиш демакдир.

Миллий қадриятлар миллатнинг тарихи, яшаш тарзи, маънавияти ҳамда маданияти билан чамбарчас боғлиқ ҳолда намоён бўлади. Ўзбек халқининг асрлардан асрларга ўтиб келадиган миллий қадриятлари ҳам узоқ тарихий жараёнда шаклланган. Жумладан, ўзи туғилиб ўсган она юртига эҳтиром, ўз тақдирини мана шу юртсиз тасаввур қила олмаслик, ўтган аждодлар хотирасига садоқат, катталарга доимий ҳурмат кўрсатиш, ҳар қандай шароитда ҳам ҳаё ва андишани сақлаш, турмушда покликка алоҳида эътибор бериш сингари кўплаб фазилатлар бизнинг миллий қадриятларимиз асосини ташкил этади [6].

Миллий қадриятларни ҳам моҳиятига кўра, табиий, моддий, маънавий, ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, ахлоқий қадриятларга ажратиш мумкин. Масалан, минглаб йиллар давомида шаклланган бой маънавий хазинамиз биз учун маънавий қадрият, ҳалоллик, поклик, ишонччилик эса иқтисодий қадриятдир. Шундай бўлса-да, кўпчилик мутахассислар инсоннинг ўзи, ҳаёти, ҳуқуқи ва эрки, соғлом ва фаровон турмушини қадриятларнинг энг олийси, деб ҳисоблайди.

Халқимизнинг минглаб йиллик бой тарихи, маънавий мероси, турмуш тарзи, ҳаётий қарашлари ва эътиқодидан келиб чиққан ҳолда муҳим миллий қадриятларимиз рўйхати сифатида қуйидагиларни келтириш мумкин: ота-онага эҳтиром, тозалик, ҳаракатда барака, ўзбек тили, диний бағрикенглик, сўз эркинлиги, лафз (қонун, бурч ва келишувга садоқат), елкадошлик, меҳмондўстлик, рози-ризолик ва бошқалар.

Шу ўринда миллий қадриятлар:

– кишиларнинг табиий, тарихий ва ижтимоий бирлигини таъминлайдиган этник маконда шаклланади, ранг-баранг тарзда, турли шаклларда намоён бўлади, кишиларнинг онгига, ҳаёт тарзига ўзига хос тарзда таъсир қилади;

– кишиларнинг ўзаро муносабатларида, ижтимоий фаолиятларида кўзга ташланиб туради ҳамда ана шу муносабат, фаолият, мақсад, эҳтиёж ва интилишлар учун маънавий асос бўлади;

– моддий, маънавий, иқтисодий, сиёсий ва бошқа соҳаларда муайян натижа сифатида юзага келишлари, кишилар учун зарурият сифатида ўзига хос аҳамият касб этишлари, уларга фойда келтиришлари ҳам мумкин;

– ижтимоий ривожланиш жараёни ўзгариб, такомиллашиб, ранг-баранг жиҳатлар авлоддан-авлодга ўтади, мерос қолади.

Миллий қадриятлар тушунчаси муайян миллатнинг табиий, тарихий ва ижтимоий ривожланиш жараёнида яратган моддий ва маънавий бойликларигина эмас, балки улар яшаётган ҳудуд маданий-маънавий мерос, миллий маданият, тил, миллий онг, миллат руҳи, тарихи, ўтмиши, турмуши ва яшаш тарзи, миллат ҳаётининг тартиб-қоидалари ҳамда улар билан боғлиқ миллий хусусиятлар, жиҳатлар ва бошқаларнинг аҳамиятини ифодалайди. У умумий қадриятлар тизимида миллатга хос бўлган қадриятларнинг энг умумий жиҳатларини акс эттиради.

Умуминсоний қадриятлар. Ҳозирги даврда Ўзбекистонда фуқаролик жамиятини барпо этиш мақсадини ҳаётга татбиқ этиш билан ҳамоҳанг тарзда бозор иқтисодиётига ўтиш, демократик қадриятларни эгаллаш, фуқаролар ижтимоий-сиёсий фаоллигини юксалтириш, шахс эркинлигини амалда жорий этиш, сиёсий жараёнларни эркинлаштириш, кўппартиявийлик тизимини демократик меъёрлар асосида такомиллаштириш каби янгидан-янги долзарб вазифалар пайдо бўлди. Янги жамият қуришдаги бу омилларнинг барчаси умуминсоний қадриятлар нуқтаи назаридан қараганда кўпроқ маънавиятга яқин мезонлардир. Демак, умуминсоний қадриятлар қуйидагилар:

1. Содиқлик;
2. Халқимиз маънавий савиясини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш;
3. Инсонни ўз имкониятларини эркин намойиш қилиши;
4. Ватанпарварлик, инсонпарварлик, толерантлик.

Умуминсоний қадриятлар қуйидаги уч жиҳати билан ажралиб туради:

1. Қадриятларнинг барча инсонларга тааллуқлилиги, яъни чақалоқдан тортиб, то кекса ёшдаги одамгача бирдек таъсир кучига эгаллиги.

2. Қадриятларнинг барча инсонлар, қолаверса, инсоният учун муҳимлик ва зарурият сифатида аҳамиятга эгаллиги.

3. Барча давлатлар умуминсоний қадриятларга таянган ҳолда ўзининг кўп йўналишли сиёсатини амалга ошириши ва унга таяниши.

Умуминсоний қадриятларнинг энг олий мақоми сифатида тараннум этган буюк мутафаккир Алишер Навоийдир. У “Ҳайрат ул-аброр” асарида маънавиятли

инсонни қуйидагича тасаввур қилган: “Сен инсонларга фойда етказишни ўзингга шиор этдинг, шундан келадиган нафни ўзингга ёр айладинг. Сенинг халққа кўрсатган фойданг шак-шубҳасиздир лекин билиб қўйки, бундан ўзингга тегадиган наф кўпроқдир. Кимки бошқаларга зарар етказишни одат қилса, бундан элга эмас, аввало, ўзига жабр этган бўлади. Кимнинг халқ ғамидин ғами бўлмаса, ҳақиқий одам бўлсанг, уни одам дема” [7. б.261.]. Инсониятнинг жамиятга уюшиб яшаши, кишиларнинг ўзаро ҳамкорлиги, жамият ҳаётининг барқарорлиги ва фаровонлигини таъминлашнинг ички манбаи ҳам маънавийлик ҳам маърифийликдир.

Бизнингча умуминсоний қадриятларни намоён бўлиш хусусиятларини ўрганишда қуйидагиларга эътибор бериш лозим:

- бутун инсониятга хос бўлган табиий-тарихий жиҳатлар – инсон вужудининг тириклиги, сиҳат-саломатлик, ижтимоий фаолиятга қобиллиги, онги, билими, муомала воситаси;

- жамият тарихи, ўтмиши, келажаги, умргузаронликнинг асосий талаблари, тартиблари, қонун-қоидалари, авлоддан-авлодга ўтадиган анъаналар, урф-одатлар, маросимлар ва бошқалар;

- жамият аъзоларининг энг юксак орзу-умидлари, эзгу-ниятлари, идеаллари, ғоялари, мақсадлари, эҳтиёжлари, қизиқишлари, улар билан боғлиқ хатти-ҳаракати, фаолияти, ўзаро муносабатлари;

- маданият, маънавият, фан, дин, ҳуқуқ, сиёсат, мафкура ва ижтимоий онгнинг бошқа шакллари билан боғлиқ ютуқлар, кашфиётлар, яратилган бойликлар, таълим-тарбия ва маънавий камолотнинг йўналишлари, усуллари, воситалари;

- инсоният ривожининг ҳозирги даври билан боғлиқ минтақалар, ижтимоий тузумлар, давлатлар олдида турган ва бутун жаҳон аҳамиятига молик энг умумий оламшумул муаммолар, долзарб вазифалар, келажакнинг истиқболлари;

- сайёрамиз ҳудудлари, давлатлари ва ижтимоий тузумларидан қатъий назар, ҳамма учун умумий фойдаланиш имконини берадиган универсал технологиялар, ишлаб чиқариш, бошқаришни ташкил қилиш, космонавтика, ЭҲМ, кибернетика ва бошқа йўналишлардаги умумжаҳон жамиятига эга бўлган жараёнлар.

Умуминсоний қадриятлар инсоният тарихининг яхлитлигини ифодалайди, у даврлар ўтиши ва ижтимоий ҳаётнинг ўзгариши билан бир қаторда такомиллашиб, ривожланиб, тобора кўпроқ халқларни, миллатларни, инсонларни яқинлаштирувчи, бирлаштирувчи ва камол топтирувчи кучга айланиб боради. Инсонпарварлик ва ижтимоий адолат, эркинлик ва озодлик, барқарорлик ва фаровонлик, эзгулик ва тараққиётга бўлган интилиш умуминсоний қадриятларнинг муҳим жиҳатидир [8. б.2.].

Умуминсоний қадриятлар жамиятнинг ижтимоий тузилиши, унга мансуб турмуш, оила, уруғ, қабила, элат, миллат, халқ, давлат ва бошқаларнинг ижтимоий ҳолати, маънавий ҳаёти, ахлоқ, ҳуқуқ, дин, маданият, нафосат, санъат, илм-фан соҳалари билан боғлиқликда ҳам намоён бўлади. Бу борада улар ўз табиатига кўра

амалий фаолиятнинг ҳақиқий мақсадларини ифодалайди, муайян аҳамиятга эга бўлади, керакли ахборот беради, жамият қоидаларидан ижодий фойдаланиш, кундалик хатти-ҳаракатларнинг маънавий асосларини тўғри белгилаш имконини яратди.

Умуминсоний қадриятлар қайси ҳудудда ривожланган бўлса, ўша жойда маънавиятнинг униб-ўсиши учун муҳит, ҳар томонлама шарт-шароитлар туғилади. Бу борада Н.Темирова: “Умуминсоний қадриятлар - жаҳон халқлари учун ижобий аҳамият касб этувчи инсониятнинг умумий манфаатларига мос келувчи моддий ва маданий ҳамда мезонлар мажмуаси мақсад ва интилишларини ўзида ифода этади” [9. б.26.]– деб таъкидлайди.

Хулоса ўрнида келтириш мумкинки, жаҳон маданияти турли ўлка ва минтақаларнинг ўзига хос маданиятлари мажмуидан иборат. Қандай миллат, қандай халқ бўлмасин, барибир, уни муайян инсонлар ташкил этади. Инсонларнинг ҳар бири ўз қиёфаси, ўз феъл-атвори, фикр-андишалари, ўз ҳаёт йўли ва орзу-ниятларига эга. Аммо уларнинг барчаси бани одамга мансуб бўлгани туфайли уларнинг барчаси учун умумий бўлган муайян қадриятлар мажмуи ҳам мавжуддир. Бу қадриятлар ҳар бир миллат, ҳар бир инсон учун алоҳида аҳамиятга эга бўлиб, уларнинг кўр-кўрона инкор этилиши, тан олинмаслиги бутун башарият учун ҳалокатли бўлиши мумкинлигини жаҳон тарихи тажрибаси кўп марта исботлаган. Албатта, бундай қадриятлар барча инсонлар, барча миллатлар томонидан бирданига, азал-ибтидодан англаб етилган, идрок қилинган деб бўлмайди. Умуминсоний қадриятлар ҳар бир миллатнинг маънавий мулкига айланиши учун асрлар, балки минг йиллар керак бўлди. Ҳатто бугун ҳам барча инсонлар, барча элат ва тоифалар уларни тугал англаб етган, дейиш қийин.

Кези келганда миллий ва умуминсоний қадриятларимиз ўзаро чамбарчас боғланиб кетганини, уларни бир-биридан ажратиш мушкуллигини таъкидлаш жоиз. Айниқса, кўп асрлар мобайнида халқимиз қалбидан чуқур жой олиб, ҳаёт маъносини англаш, миллий маданият, турмуш тарзимиз, қадриятларимиз, урф-одат ва анъаналаримизни безавол сақлаш муҳим омил бўлиб келмоқда. Зеро, инсонийлик, меҳр-оқибат, ҳалоллик, охиратни ўйлаб яшаш, яхшилик, меҳр-шафқат сингари халқимизга хос бўлган фазилатлар айнан ана шу заминда илдиз отади ва ривожланади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Маънавият: асосий тушунчалар изоҳли луғати. – Тошкент: Ғ.Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2010. – Б. 707.
2. Ғофуров Ғ. Миллий анъаналар//Халқ сўзи, 1993 йил. 11 февраль. – Б. 2
3. Жалолов. Ҳ. Оила, маҳалла ва мактаб ҳамкорлиги. Тарбия. №2 (6), 2006. – Б.13
4. Қодирова. О. Оилавий келишмовчиликлар. Тарбия №2 (6), 2006. – Б. 22.

5. Маънавият асосий тушунчалар изоҳли луғати. Ғофур Ғулом номидаги нашриёт. – Тошкент; 2010. – Б. 241
6. https://uza.uz/uz/posts/biz-birlashsak-katta-kuchmiz_472147?q=%2Fposts%2Fbiz-birlashsak-katta-kuchmiz_472147
7. Ўрта Осиё халқлари хурфикрлиги тарихидан. - Тошкент: Фан, 1986.
8. Шайхова Х.О., Назаров Қ.Н. Умуминсоний қадриятлар ва маънавий камолот. – Тошкент: Ўзбекистон, 1992.
9. Темирова Н.Э. Қадриятлар ва ёшлар камолоти. –Т: Фалсафа ва ҳуқуқ институти. 2008. Б.26